

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 19ης Ιανουαρίου 2023*

«Προδικαστική παραπομπή – Περιβάλλον – Κανονισμός (ΕΚ) 1107/2009 – Διάθεση φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην αγορά – Άρθρο 53, παράγραφος 1 – Επείγουσες καταστάσεις φυτοπροστασίας – Παρέκκλιση – Πεδίο εφαρμογής – Σπόροι που έχουν υποστεί επεξεργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα – Νεονικοτινοειδή – Δραστικές ουσίες οι οποίες είναι πολύ επικίνδυνες για τις μέλισσες – Απαγόρευση διάθεσης στην αγορά και χρήσης σε εξωτερικούς χώρους σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία περιέχουν τέτοιες δραστικές ουσίες – Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2018/784 και εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2018/785 – Μη εφαρμογή της παρέκκλισης – Προστασία της υγείας των ανθρώπων και των ζώων καθώς και του περιβάλλοντος – Αρχή της προφύλαξης»

Στην υπόθεση C-162/21,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Βέλγιο) με απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 11 Μαρτίου 2021, στο πλαίσιο της δίκης

Pesticide Action Network Europe ASBL,

Nature et Progrès Belgique ASBL,

TN

κατά

État belge,

παρισταμένων των:

Sesvanderhave SA,

Confédération des Betteraviers Belges ASBL,

Société Générale des Fabricants de Sucre de Belgique ASBL (Subel),

Isera & Scaldis Sugar SA (Iscal Sugar),

Raffinerie Tirlemontoise SA,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Arabadjiev, πρόεδρο τμήματος, L. Bay Larsen (εισηγητή), Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, P. G. Xuereb, A. Kumin και I. Ziemele, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: M. Siekierzyńska, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 17ης Μαρτίου 2022,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- οι Pesticide Action Network Europe ASBL, Nature et Progrès Belgique ASBL και TN, εκπροσωπούμενοι από τον A. Bailleux, avocat,
- η Sesvanderhave SA, εκπροσωπούμενη από τον P. de Jong και την S. Lens, avocats,
- οι Confédération des Betteraviers Belges ASBL, Société Générale des Fabricants de Sucre de Belgique ASBL (Subel), Isera & Scaldis Sugar SA (Iscal Sugar) και Raffinerie Tirlemontoise SA, εκπροσωπούμενες από τις L. Swartembroux και L. Vervier, avocats,
- η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την C. Rochet και τον P. Cottin, επικουρούμενους από τον S. Depré, την M. Lambert de Rouvroit και τον G. Ryelandt, avocats,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Ε. Τσαούση και Α.-Ε. Βασιλοπούλου,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. Bain, την A.-L. Desjonquères και τον T. Stéhelin,
- η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Z. Fehér και την K. Szíjjártó,
- η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την H. Leppo,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την F. Castilla Contreras, τον A. Dawes και την B. Eggers,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2022,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 53 του κανονισμού (ΕΚ) 1107/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, σχετικά με τη διάθεση φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην αγορά και την κατάργηση των οδηγιών 79/117/ΕΟΚ και 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2009, L 309, σ. 1).

- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, δύο ενώσεων για την καταπολέμηση της χρήσης φυτοφαρμάκων και την προώθηση της βιοποικιλότητας, της Pesticide Action Network Europe ASBL και της Nature et Progrès Belgique ASBL, και ενός μελισσοκόμου, του TN, και, αφετέρου, του État belge (Βελγικού Δημοσίου), εκπροσωπούμενου από τον Ministre des Classes moyennes, des Indépendants, des PME, de l'Agriculture et de l'Intégration sociale, chargé des Grandes villes (Υπουργό για τις Μεσαίες Τάξεις, τους Ελεύθερους Επαγγελματίες, τις ΜμΕ, την Αγροτική Ανάπτυξη και την Κοινωνική Επανάσταση, αρμόδιου για μεγάλες πόλεις), με αντικείμενο εθνικές αποφάσεις περί χορηγήσεως άδειας, αφενός, για τη διάθεση στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων με βάση απαγορευμένες στην Ένωση δραστικές ουσίες, προοριζόμενων για την επεξεργασία σπόρων, και, αφετέρου, για την πώληση και τη σπορά σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με τα προϊόντα αυτά.

Το νομικό πλαίσιο

Η οδηγία 2009/128/EK

- 3 Η οδηγία 2009/128/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, σχετικά με τον καθορισμό πλαισίου κοινοτικής δράσης με σκοπό την επίτευξη ορθολογικής χρήσης των γεωργικών φαρμάκων (ΕΕ 2009, L 309, σ. 71, και διορθωτικό ΕΕ 2015, L 072, σ. 89), ορίζει στο άρθρο 14, παράγραφος 1, τα εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την προώθηση της διαχείρισης επιβλαβών οργανισμών με χαμηλή εισροή γεωργικών φαρμάκων, με προτεραιότητα, όπου αυτό είναι δυνατόν, σε μεθόδους χωρίς χημικά μέσα, ούτως ώστε οι επαγγελματίες χρήστες γεωργικών φαρμάκων να στραφούν σε πρακτικές και προϊόντα με το χαμηλότερο δυνατό κίνδυνο για την υγεία του ανθρώπου και το περιβάλλον μεταξύ εκείνων που είναι διαθέσιμα για την αντιμετώπιση του ίδιου προβλήματος επιβλαβών οργανισμών. Η διαχείριση επιβλαβών οργανισμών με χαμηλή εισροή γεωργικών φαρμάκων περιλαμβάνει την ολοκληρωμένη φυτοπροστασία καθώς και τη βιολογική καλλιέργεια [...]».

Ο κανονισμός 1107/2009

- 4 Οι αιτιολογικές σκέψεις 8, 24, 32 και 33 του κανονισμού 1107/2009 έχουν ως εξής:

«(8) Σκοπός του παρόντος κανονισμού είναι η εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας τόσο της υγείας των ανθρώπων και των ζώων όσο και του περιβάλλοντος, και ταυτόχρονα η εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας της Κοινότητας. [...] Θα πρέπει να τηρείται η αρχή της προφύλαξης και να εξασφαλίζεται μέσω του παρόντος κανονισμού ότι η βιομηχανία θα αποδεικνύει ότι οι ουσίες ή τα προϊόντα που παράγονται ή διατίθενται στην αγορά δεν έχουν επιβλαβείς επιδράσεις στην υγεία των ανθρώπων ή των ζώων ή μη αποδεκτές επιδράσεις στο περιβάλλον.

[...]

(24) Οι διατάξεις που διέπουν την αδειοδότηση πρέπει να εξασφαλίζουν υψηλά επίπεδα προστασίας. Ειδικότερα, κατά την αδειοδότηση για φυτοπροστατευτικά προϊόντα, θα πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στην προστασία της υγείας των ανθρώπων και των ζώων και του περιβάλλοντος σε σχέση με τη βελτίωση της φυτικής παραγωγής. Συνεπώς, θα

πρέπει να αποδεικνύεται, πριν από τη διάθεση των φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην αγορά, ότι ωφελούν σαφώς τη φυτική παραγωγή και ότι δεν έχουν επιβλαβείς επιδράσεις στην υγεία των ανθρώπων ή των ζώων, συμπεριλαμβανομένων των ευπαθών ομάδων, ή μη αποδεκτές επιδράσεις στο περιβάλλον.

[...]

- (32) Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, θα πρέπει να επιτρέπεται στα κράτη μέλη να χορηγούν άδεια σε φυτοπροστατευτικά προϊόντα που δεν συμμορφώνονται με τους όρους που προβλέπονται στον παρόντα κανονισμό, όταν τούτο είναι ανάγκη να το πράξουν λόγω κινδύνου ή απειλής στη φυτική παραγωγή ή τα οικοσυστήματα που δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί με κανέναν άλλο εύλογο τρόπο. Οι προσωρινές αυτές άδειες θα πρέπει να επανεξετάζονται σε κοινοτικό επίπεδο.
- (33) Η κοινοτική νομοθεσία σχετικά με τους σπόρους προβλέπει ελεύθερη κυκλοφορία των σπόρων εντός της Κοινότητας, αλλά δεν περιέχει ειδική διάταξη σχετικά με τους σπόρους που δέχονται επέμβαση με φυτοπροστατευτικά προϊόντα. Μια τέτοια διάταξη θα πρέπει, επομένως, να περιληφθεί στον παρόντα κανονισμό. Εάν οι σπόροι που έχουν δεχθεί επέμβαση αποτελούν σοβαρό κίνδυνο για την υγεία των ανθρώπων ή των ζώων ή για το περιβάλλον, τα κράτη μέλη θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν μέτρα προστασίας.»

5 Το άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 4, του κανονισμού αυτού ορίζει τα εξής:

«3. Σκοπός του παρόντος κανονισμού είναι η εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας τόσο των ανθρώπων όσο και των ζώων καθώς και του περιβάλλοντος και η βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, μέσω της εναρμόνισης των κανόνων σχετικά με τη διάθεση στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων με παράλληλη βελτίωση της γεωργικής παραγωγής.

4. Οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού βασίζονται στην αρχή της προφύλαξης, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι οι δραστικές ουσίες ή τα προϊόντα που διατίθενται στη αγορά δεν έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία των ανθρώπων ή των ζώων στο περιβάλλον. [...]»

6 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού προβλέπει τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται σε προϊόντα, με τη μορφή με την οποία παραδίδονται στον χρήστη, που αποτελούνται από δραστικές ουσίες, αντιφυτοτοξικά ή συνεργιστικά ή περιέχουν τέτοιες ουσίες, και προορίζονται για μία από τις ακόλουθες χρήσεις:

- α) να προστατεύουν τα φυτά ή τα φυτικά προϊόντα από κάθε είδους επιβλαβείς οργανισμούς ή να προλαμβάνουν τη δράση των οργανισμών αυτών, εκτός αν τα προϊόντα αυτά θεωρείται ότι χρησιμοποιούνται για λόγους υγιεινής και όχι για την προστασία των φυτών ή των φυτικών προϊόντων·

[...]

Αυτά τα προϊόντα καλούνται στο εξής “φυτοπροστατευτικά προϊόντα”.»

7 Το άρθρο 3, σημεία 5, 9, 10 και 17, του ίδιου κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[...]

5) “φυτά”: τα ζωντανά φυτά και τα ζωντανά μέρη φυτών, συμπεριλαμβανομένων των νωπών οπωροκηπευτικών και των σπόρων προς σπορά:

[...]

9) “διάθεση στην αγορά”: η κατοχή με σκοπό την πώληση εντός της Κοινότητας, συμπεριλαμβανομένης της προσφοράς για πώληση ή οποιασδήποτε άλλης μορφής μεταβίβασης, είτε αυτή γίνεται δωρεάν είτε όχι, και η ίδια η πώληση, η διανομή και οι άλλες μορφές μεταβίβασης, εκτός της επιστροφής στον προηγούμενο πωλητή. Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, η θέση σε ελεύθερη κυκλοφορία στο έδαφος της Κοινότητας αποτελεί διάθεση στην αγορά:

10) “άδεια/αδειοδότηση φυτοπροστατευτικού προϊόντος”: διοικητική πράξη με την οποία η αρμόδια αρχή κράτους μέλους επιτρέπει τη διάθεση φυτοπροστατευτικού προϊόντος στην αγορά εντός της επικράτειάς του:

[...]

17) [...]

Για χρήση σε θερμοκήπια ή μετασυλλεκτική εφαρμογή, ή για επεμβάσεις σε κενούς αποθηκευτικούς χώρους και επεμβάσεις σε σπόρους, ως ζώνη νοούνται όλες οι ζώνες που ορίζονται στο παράρτημα I.»

8 Το άρθρο 28 του κανονισμού 1107/2009, το οποίο φέρει τον τίτλο «Άδεια για διάθεση στην αγορά και χρήση», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Ένα φυτοπροστατευτικό προϊόν δεν διατίθεται στην αγορά ούτε χρησιμοποιείται αν δεν έχει αδειοδοτηθεί στο οικείο κράτος μέλος σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό.»

9 Το άρθρο 29 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Απαιτήσεις για την άδεια διάθεσης στην αγορά», προβλέπει στην παράγραφο 1, στοιχείο α', τα εξής:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 50, χορηγείται άδεια σε φυτοπροστατευτικό προϊόν μόνον όταν, σύμφωνα με τις ενιαίες αρχές που αναφέρονται στην παράγραφο 6, συμμορφώνεται με τις ακόλουθες απαιτήσεις:

α) οι δραστικές ουσίες, τα αντιφυτοτοξικά και τα συνεργιστικά που περιέχει έχουν εγκριθεί».

10 Το άρθρο 33 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αίτηση άδειας ή τροποποίηση άδειας», αναφέρεται στην παράγραφο 2, στοιχείο β', στις επεμβάσεις σε σπόρους.

11 Το άρθρο 40 του ίδιου κανονισμού, σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση αδειών, αναφέρεται στην παράγραφο 1, στοιχείο γ', στις επεμβάσεις σε σπόρους.

- 12 Το άρθρο 49 του κανονισμού 1107/2009, το οποίο φέρει τον τίτλο «Διάθεση στην αγορά σπόρων που έχουν υποστεί επέμβαση» ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη δεν απαγορεύουν τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση σπόρων που έχουν υποστεί επέμβαση με φυτοπροστατευτικά προϊόντα αδειοδοτηθέντα για αυτή τη χρήση σε τουλάχιστον ένα κράτος μέλος.

2. Εάν υφίστανται βάσιμες ανησυχίες ότι σπόροι που έχουν υποστεί επέμβαση, όπως αναφέρεται στην παράγραφο 1, είναι πιθανό να αποτελέσουν σοβαρό κίνδυνο για την υγεία των ανθρώπων ή των ζώων ή για το περιβάλλον και ότι αυτός ο κίνδυνος δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί ικανοποιητικά με τα μέτρα που λαμβάνουν το ενδιαφερόμενο ή τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη, λαμβάνονται αμέσως μέτρα για τον περιορισμό ή την απαγόρευση της χρήσης ή/και της πώλησης των εν λόγω σπόρων, σύμφωνα με την κανονιστική διαδικασία του άρθρου 79 παράγραφος 3. Πριν από τη λήψη αυτών των μέτρων, η [Ευρωπαϊκή] Επιτροπή εξετάζει τα διαθέσιμα στοιχεία και μπορεί να ζητεί τη γνώμη της [Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων (EFSA)]. Η Επιτροπή μπορεί να καθορίζει προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να εκδίδεται η εν λόγω γνώμη.

3. Εφαρμόζονται τα άρθρα 70 και 71.

4. Με την επιφύλαξη της λοιπής κοινοτικής νομοθεσίας σχετικά με τη σήμανση των σπόρων, η ετικέτα/και τα έγγραφα που συνοδεύουν τους σπόρους που έχουν υποστεί επέμβαση περιλαμβάνουν την ονομασία του φυτοπροστατευτικού προϊόντος με το οποίο έχουν υποστεί επέμβαση οι σπόροι, την ή τις ονομασίες της ή των δραστικών ουσιών στο εν λόγω προϊόν, τυποποιημένες εκφράσεις για τις προφυλάξεις ασφαλείας [...] και μέτρα άμβλυνσης του κινδύνου που ορίζονται στην άδεια του εν λόγω προϊόντος, ανάλογα με την περίπτωση.»

- 13 Το άρθρο 53 του κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Επείγουσες καταστάσεις φυτοπροστασίας», ορίζει τα εξής:

«1. Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 28, σε ειδικές περιπτώσεις ένα κράτος μέλος μπορεί να αδειοδοτήσει, για χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει τις 120 ημέρες, τη διάθεση φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην αγορά, για περιορισμένη και ελεγχόμενη χρήση, σε περίπτωση που το μέτρο αυτό κρίνεται αναγκαίο λόγω κινδύνου, ο οποίος δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί με άλλα εύλογα μέσα.

Το συγκεκριμένο κράτος μέλος ενημερώνει αμέσως τα άλλα κράτη μέλη και την Επιτροπή σχετικά με τα λαμβανόμενα μέτρα, παρέχοντας αναλυτικές πληροφορίες για την κατάσταση και τα τυχόν μέτρα που ελήφθησαν προκειμένου να εξασφαλισθεί η ασφάλεια των καταναλωτών.

[...]

4. Οι παράγραφοι 1 έως 3 δεν εφαρμόζονται στα φυτοπροστατευτικά προϊόντα που περιέχουν γενετικώς τροποποιημένους οργανισμούς ή αποτελούνται από τέτοιους οργανισμούς, εκτός εάν η απελευθέρωση αυτών έχει γίνει δεκτή δυνάμει της οδηγίας 2001/18/ΕΚ [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον και την κατάργηση της οδηγίας 90/220/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2001, L 106, σ. 1)].»

- 14 Το άρθρο 66, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού διευκρινίζει ότι η φράση «φυτοπροστατευτικά προϊόντα» μπορεί να αντικαθίσταται από ακριβέστερη περιγραφή του τύπου του προϊόντος, όπως, μεταξύ άλλων, «εντομοκτόνο».

Ο εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2018/784

- 15 Οι αιτιολογικές σκέψεις 6, 11 και 13 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 2018/784 της Επιτροπής, της 29ης Μαΐου 2018, για την τροποποίηση του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 540/2011 όσον αφορά τους όρους έγκρισης της δραστικής ουσίας clothianidin (κλοθειανιδίνη) (ΕΕ 2018, L 132, σ. 35), έχουν ως εξής:

«(6) Η Επιτροπή συμβουλευτήκε την [EFSA], η οποία παρουσίασε το συμπέρασμά της σχετικά με την αξιολόγηση κινδύνου για την ουσία clothianidin στις 13 Οκτωβρίου 2016 [...]. Για τις περισσότερες καλλιέργειες η [EFSA] εντόπισε υψηλούς άμεσους κινδύνους για τις μέλισσες από φυτοπροστατευτικά προϊόντα που περιέχουν τη δραστική ουσία clothianidin. Συγκεκριμένα, όσον αφορά την έκθεση μέσω σκόνης, η [EFSA] εντόπισε υψηλούς άμεσους κινδύνους για τις μέλισσες στα χειμερινά δημητριακά. Επίσης, δεν μπορούν να αποκλειστούν υψηλοί χρόνιοι κίνδυνοι για τις μέλισσες στα ζαχαρότευτλα. Όσον αφορά την κατανάλωση καταλοίπων σε μολυσμένη γύρη και νέκταρ, εντοπίστηκαν υψηλοί, άμεσοι και χρόνιοι κίνδυνοι ή δεν μπορεί να αποκλειστεί υψηλός κίνδυνος για τις περισσότερες χρήσεις στην ύπαιθρο. Χρόνιοι και άμεσοι κίνδυνοι για τις μέλισσες εντοπίστηκαν επίσης στις διαδοχικές καλλιέργειες για όλες τις χρήσεις στην ύπαιθρο. Όσον αφορά τα φυτώρια για τη δασοπονία, οι αιτούντες δεν υπέβαλαν στοιχεία και, κατά συνέπεια, δεν μπορούν να αποκλειστούν οι κίνδυνοι για τις μέλισσες. Επιπλέον, η [EFSA] εντόπισε μια σειρά κενών στα στοιχεία.

11) [...] Δεδομένου ότι είναι ανάγκη να κατοχυρωθεί επίπεδο ασφάλειας και προστασίας σύμφωνα με το υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας των ζώων που επιδιώκεται εντός της [Ευρωπαϊκής] Ένωσης, κρίνεται σκόπιμο να απαγορευτεί κάθε εξωτερική χρήση. Κατά συνέπεια, κρίνεται σκόπιμο να περιοριστεί η χρήση της ουσίας clothianidin σε μόνιμα θερμοκήπια και να απαιτηθεί η προκύπτουσα καλλιέργεια να παραμείνει για τη συνολική διάρκεια του κύκλου ζωής της εντός μόνιμου θερμοκηπίου, έτσι ώστε να μην επαναφυτευτεί σε εξωτερικό χώρο.

[...]

13) Δεδομένων των κινδύνων για τις μέλισσες από τους επεξεργασμένους σπόρους, η διάθεση στην αγορά και η χρήση σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία περιέχουν την ουσία clothianidin πρέπει να υπόκεινται στους ίδιους περιορισμούς που ισχύουν για τη χρήση της clothianidin. Κρίνεται, κατά συνέπεια, σκόπιμο να προβλεφθεί ότι οι σπόροι που έχουν υποστεί επεξεργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία περιέχουν την ουσία clothianidin δεν πρέπει να διατίθενται στην αγορά ή να χρησιμοποιούνται, εκτός εάν οι σπόροι πρόκειται να χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά σε μόνιμα θερμοκήπια και να παραμείνει η προκύπτουσα καλλιέργεια για τη συνολική διάρκεια του κύκλου ζωής της εντός μόνιμου θερμοκηπίου.»

- 16 Το άρθρο 2 του ως άνω εκτελεστικού κανονισμού, το οποίο τιτλοφορείται «Απαγόρευση της διάθεσης στην αγορά και της χρήσης σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία», ορίζει τα εξής:

«Οι σπόροι που έχουν υποστεί επεξεργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα που περιέχουν την ουσία clothianidin δεν διατίθενται στην αγορά ούτε χρησιμοποιούνται, με εξαίρεση:

- α) τους σπόρους που προορίζονται να χρησιμοποιηθούν μόνο σε μόνιμα θερμοκήπια· και
β) εάν η προκύπτουσα καλλιέργεια παραμένει εντός μόνιμου θερμοκηπίου κατά την πλήρη διάρκεια του κύκλου ζωής της.»

Ο εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2018/785

- 17 Οι αιτιολογικές σκέψεις 11 και 13 καθώς και το άρθρο 2 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 2018/785 της Επιτροπής, της 29ης Μαΐου 2018, για την τροποποίηση του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 540/2011 όσον αφορά τους όρους έγκρισης της δραστικής ουσίας thiamethoxam (θειαμεθοξάνη) (ΕΕ 2018, L 132, σ. 40), έχουν την ίδια ακριβώς διατύπωση με τις αιτιολογικές σκέψεις 11 και 13 και με το άρθρο 2 του εκτελεστικού κανονισμού 2018/784, με τη διαφορά ότι στις εν λόγω διατάξεις η αναφορά στη δραστική ουσία clothianidin αντικαθίσταται με αναφορά στη δραστική ουσία thiamethoxam.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 18 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, η κλοθειανιδίνη και η θειαμεθοξάνη είναι δραστικές ουσίες της κατηγορίας των νεονικοτινοειδών, τα οποία χρησιμοποιούνται στη γεωργία ως εντομοκτόνα, για την κάλυψη της επιφάνειας των σπόρων.
- 19 Οι ως άνω ουσίες εγκρίθηκαν από την Επιτροπή το 1991, αλλά, λόγω των κινδύνων που διατρέχουν οι μέλισσες και δεδομένου ότι είναι ανάγκη να κατοχυρωθεί επίπεδο ασφάλειας και προστασίας σύμφωνα με το υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας των ζώων που επιδιώκεται εντός της Ένωσης, υποβλήθηκαν σε περιορισμούς από το έτος 2013, αρχικώς με τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) 485/2013 της Επιτροπής, της 24ης Μαΐου 2013, για την τροποποίηση του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 540/2011, όσον αφορά τους όρους έγκρισης των δραστικών ουσιών clothianidin, thiamethoxam και imidacloprid και για την απαγόρευση της χρήσης και πώλησης σπόρων που έχουν υποστεί επέμβαση με φυτοπροστατευτικά προϊόντα που περιέχουν αυτές τις δραστικές ουσίες (ΕΕ 2013, L 139, σ. 12), και στη συνέχεια με τους εκτελεστικούς κανονισμούς 2018/784 και 2018/785. Οι δύο τελευταίοι κανονισμοί προβλέπουν, μεταξύ άλλων, ότι απαγορεύεται η διάθεση στην αγορά και η χρήση σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με τις δραστικές ουσίες κλοθειανιδίνη και θειαμεθοξάνη, εκτός εάν οι προκύπτουσες καλλιέργειες παραμένουν εντός μόνιμων θερμοκηπίων κατά την πλήρη διάρκεια του κύκλου ζωής τους, έτσι ώστε να μην επαναφυτευτούν σε εξωτερικό χώρο.
- 20 Από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία προκύπτει ότι η έγκριση της κλοθειανιδίνης έληξε στις 31 Ιανουαρίου 2019 και εκείνη της θειαμεθοξάνης στις 30 Απριλίου 2019, δεδομένου ότι οι αιτούντες απέσυραν, αντιστοίχως, τις αιτήσεις τους για την ανανέωση της έγκρισης των εν λόγω δραστικών ουσιών και, ως εκ τούτου, η χρήση τους απαγορεύεται έκτοτε στην Ένωση.

- 21 Στις 19 Οκτωβρίου 2018 οι βελγικές αρχές, επικαλούμενες το καθεστώς προσωρινής παρέκκλισης που προβλέπεται στο άρθρο 53, παράγραφος 1, του κανονισμού 1107/2009, χορήγησαν προσωρινώς άδεια διάθεσης στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων που περιέχουν κλοθειανιδίνη (του παραγόμενου από την Bayer AG «Poncho Beta») και θειαμεθοξάνη (του παραγόμενου από την Syngenta «Cruiser 600 FS»), για την επεξεργασία σπόρων ζαχαρότευτλων.
- 22 Με έγγραφο της 7ης Δεκεμβρίου 2018, χορηγήθηκαν άλλες τέσσερις προσωρινές άδειες διάθεσης στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων που περιέχουν τις εν λόγω ουσίες, με σκοπό τη σπορά σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με τα προϊόντα αυτά, και συγκεκριμένα σπόρων ζαχαρότευτλων, καρότων, μαρουλιών, λευκόφυλλων κιχωρίων, radicchio rosso και κιχωρίου «sugar loaf».
- 23 Στις 21 Ιανουαρίου 2019 οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης άσκησαν προσφυγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ζητώντας την αναστολή και την ακύρωση των ως άνω αδειών.
- 24 Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης ισχυρίζονται, κατ' ουσίαν, ότι τα νεονικοτινοειδή άρχισαν να χρησιμοποιούνται με αυξανόμενους ρυθμούς μέσω της τεχνικής της επικάλυψης των σπόρων, υπό την έννοια ότι, αντί να χρησιμοποιούνται για τον ψεκασμό της καλλιέργειας, εφαρμόζονται προληπτικώς επί των σπόρων πριν από τη σπορά. Ως εκ τούτου, οι γεωργοί αγοράζουν σπόρους οι οποίοι έχουν ήδη υποστεί επεξεργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία περιέχουν αυτές τις δραστικές ουσίες, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η αποδεδειγμένη ή όχι παρουσία των εντόμων των οποίων η εξολόθρευση σκοπείται με τα οποία τα εν λόγω προϊόντα.
- 25 Κατά τους προσφεύγοντες της κύριας δίκης, τόσο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσο και η Επιτροπή εξέφρασαν ανησυχίες για την αυξανόμενη χρήση της προβλεπόμενης στο άρθρο 53, παράγραφος 1, του κανονισμού 1107/2009 παρέκκλισης εκ μέρους των κρατών μελών, τα οποία χορηγούν επείγουσες άδειες κατά τρόπο καταχρηστικό, για πολλά έτη αδιαλείπτως, χωρίς να υπάρχει κανένας αποδεδειγμένος κίνδυνος στις καλλιέργειες, με σκοπό να ρυθμίσουν την ανάπτυξη των φυτών ή να διευκολύνουν τη συγκομιδή ή την αποθήκευσή τους. Υπό το πρίσμα νέων επιστημονικών δεδομένων σχετικά με τις τοξικές επιδράσεις της κλοθειανιδίνης και της θειαμεθοξάνης στις μέλισσες, η Επιτροπή απαγόρευσε την πώληση και τη χρήση σε εξωτερικούς χώρους σπόρων επικαλυμμένων με φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία περιέχουν τις συγκεκριμένες δραστικές ουσίες.
- 26 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ο Ministre des Classes moyennes, des Indépendants, des PME, de l'Agriculture et de l'Intégration sociale, chargé des Grandes villes (Υπουργός για τη Μεσαία Τάξη, τους Ελεύθερους Επαγγελματίες, τις ΜμΕ, την Αγροτική Ανάπτυξη και την Κοινωνική Επανάσταση, αρμόδιος για μεγάλες πόλεις) υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, ότι οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης δεν απέδειξαν ότι τα δεδομένα που επικαλούνται είναι κρίσιμα και δεν έχουν προσκομίσει, εξάλλου, κανένα στοιχείο το οποίο να δικαιολογεί την απαγόρευση της χρήσης των εν λόγω προϊόντων υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στις επίμαχες άδειες.
- 27 Το αιτούν δικαστήριο εκφράζει αμφιβολίες τόσο ως προς το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 53 του κανονισμού 1107/2009 όσο και ως προς το περιεχόμενο της παρέκκλισης που προβλέπει.

- 28 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Βέλγιο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχει το άρθρο 53 του κανονισμού [1107/2009] την έννοια ότι επιτρέπει σε κράτος μέλος να χορηγεί, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, άδεια για την επεξεργασία, την πώληση ή τη σπορά σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα;
  - 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, μπορεί το άρθρο 53 του κανονισμού [1107/2009] να εφαρμοστεί, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, στα φυτοπροστατευτικά προϊόντα που περιέχουν δραστικές ουσίες των οποίων η διάθεση προς πώληση ή η χρήση περιορίζεται ή απαγορεύεται εντός της [...] Ένωσης;
  - 3) Εμπίπτουν στις “ειδικές περιπτώσεις” που απαιτεί το άρθρο 53 του κανονισμού [1107/2009] οι περιπτώσεις κατά τις οποίες η επέλευση κινδύνου δεν είναι βέβαιη αλλά απλώς πιθανή;
  - 4) Εμπίπτουν στις “ειδικές περιπτώσεις” που απαιτεί το άρθρο 53 του κανονισμού [1107/2009] οι περιπτώσεις κατά τις οποίες η επέλευση κινδύνου είναι προβλέψιμη, συνήθης και μάλιστα επαναλαμβανόμενη;
  - 5) Έχει η φράση “ο οποίος δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί με άλλα εύλογα μέσα”, που χρησιμοποιείται στο άρθρο 53 του κανονισμού [1107/2009], την έννοια ότι προσδίδει ίση σημασία, λαμβανομένου υπόψη του γράμματος της αιτιολογικής σκέψης 8 του [εν λόγω] κανονισμού, αφενός, στην εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας των ανθρώπων και των ζώων και του περιβάλλοντος και, αφετέρου, στη εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας της Κοινότητας;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου και του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

- 29 Με το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 53, παράγραφος 1, του κανονισμού 1107/2009 έχει την έννοια ότι επιτρέπει σε κράτος μέλος να χορηγεί, υπό την επιφύλαξη της τήρησης των προϋποθέσεων που προβλέπει η συγκεκριμένη διάταξη, άδεια για τη διάθεση στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων προοριζόμενων για την επεξεργασία σπόρων, καθώς και άδεια για τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με τα προϊόντα αυτά, μολονότι η διάθεση στην αγορά και η χρήση σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με τα εν λόγω προϊόντα έχουν ρητώς απαγορευτεί με εκτελεστικό κανονισμό.
- 30 Υπενθυμίζεται ότι, όπως διευκρινίστηκε στις σκέψεις 19 και 20 της παρούσας απόφασης, η διάθεση στην αγορά και η χρήση σε εξωτερικό χώρο σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία περιέχουν, μεταξύ άλλων, τις δραστικές ουσίες κλοθειανιδίνη και θειαμεθοξάνη, τις οποίες αφορούν οι επίμαχες στην κύρια δίκη άδειες, απαγορεύτηκαν με τον εκτελεστικό κανονισμό 2018/784 και τον εκτελεστικό κανονισμό 2018/785 αντιστοίχως.

- 31 Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 2 των ανωτέρω εκτελεστικών κανονισμών, αντιστοίχως, προβλέπεται ότι οι σπόροι που έχουν υποστεί επεξεργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα που περιέχουν τέτοιες δραστικές ουσίες δεν διατίθενται στην αγορά ούτε χρησιμοποιούνται, με εξαίρεση τους σπόρους που προορίζονται να χρησιμοποιηθούν μόνο σε μόνιμα θερμοκήπια και εφόσον η προκύπτουσα καλλιέργεια παραμένει εντός μόνιμου θερμοκηπίου κατά την πλήρη διάρκεια του κύκλου ζωής της.
- 32 Ένας τέτοιος περιορισμός της χρήσης των εν λόγω δραστικών ουσιών σε μόνιμα θερμοκήπια, ο οποίος έχει ως αποτέλεσμα η καλλιέργεια που προκύπτει να μην επαναφυτεύεται σε εξωτερικό χώρο, έχει ως αιτιολογία, όπως αυτή διατυπώνεται στις αιτιολογικές σκέψεις 11 και 13 των εν λόγω εκτελεστικών κανονισμών, τους κινδύνους που παρουσιάζουν για τις μέλισσες οι σπόροι που υπέστησαν επεξεργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία περιέχουν τις εν λόγω δραστικές ουσίες, καθώς και την ανάγκη να κατοχυρωθεί επίπεδο ασφάλειας και προστασίας σύμφωνα με το υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας των ζώων που επιδιώκεται εντός της Ένωσης.
- 33 Τα ζητήματα που θέτει το αιτούν δικαστήριο αφορούν επομένως τη δυνατότητα χορήγησης άδειας για τη διάθεση στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων για την επεξεργασία σπόρων και για τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με τα προϊόντα αυτά κατά παρέκκλιση από μέτρο ρητής απαγόρευσης το οποίο ελήφθη δυνάμει του άρθρου 49, παράγραφος 2, του κανονισμού 1107/2009.
- 34 Επισημαίνεται, κατ' αρχάς, ότι το άρθρο 53, παράγραφος 1, του κανονισμού 1107/2009 αποτελεί παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα του άρθρου 28, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, κατά τον οποίον ένα φυτοπροστατευτικό προϊόν μπορεί να διατεθεί στην αγορά ή να χρησιμοποιηθεί μόνον εάν έχει αδειοδοτηθεί στο οικείο κράτος μέλος σύμφωνα με τον κανονισμό αυτόν. Κατά πάγια δε νομολογία, δεδομένου ότι πρόκειται για παρέκκλιση, η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνεύεται στενά (πρβλ. απόφαση της 4ης Μαρτίου 2021, Agrimotion, C-912/19, EU:C:2021:173, σκέψη 28).
- 35 Εξάλλου, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, προκειμένου να ερμηνευθεί διάταξη του δικαίου της Ένωσης, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά, επίσης, και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος (απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Confédération paysanne κ.λπ., C-528/16, EU:C:2018:583, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 36 Όσον αφορά, κατ' αρχάς, το γράμμα του άρθρου 53, παράγραφος 1, του κανονισμού 1107/2009, διαπιστώνεται ότι από αυτό προκύπτει ότι η συγκεκριμένη διάταξη εφαρμόζεται «κατά παρέκκλιση από το άρθρο 28» του εν λόγω κανονισμού.
- 37 Συναφώς, επισημαίνεται ότι το άρθρο 28, παράγραφος 1, του ως άνω κανονισμού διευκρινίζει ότι ένα φυτοπροστατευτικό προϊόν δεν διατίθεται στην αγορά ούτε χρησιμοποιείται αν δεν έχει αδειοδοτηθεί στο οικείο κράτος μέλος σύμφωνα με τον εν λόγω κανονισμό, το δε άρθρο 28, παράγραφος 2, αυτού απαριθμεί τις περιπτώσεις στις οποίες δεν απαιτείται άδεια.
- 38 Κατά το άρθρο 29, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1107/2009, η μνημονευόμενη στο άρθρο 28, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού αδειοδότηση φυτοπροστατευτικού προϊόντος εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από την έγκριση των δραστικών ουσιών τις οποίες περιέχει.

- 39 Επομένως, το άρθρο 53, παράγραφος 1, του κανονισμού 1107/2009 επιτρέπει στα κράτη μέλη να χορηγούν, υπό την επιφύλαξη της τήρησης των προϋποθέσεων που προβλέπει η συγκεκριμένη διάταξη, άδεια διάθεσης στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων τα οποία περιέχουν ουσίες οι οποίες δεν καλύπτονται από κανονισμό εγκρίσεως. Αντιθέτως, από το γράμμα της εν λόγω διάταξης δεν είναι δυνατόν να συναχθεί το συμπέρασμα ότι τα κράτη μέλη μπορούν κατά τον τρόπο αυτόν να παρεκκλίνουν από τις κανονιστικές ρυθμίσεις της Ένωσης οι οποίες αποσκοπούν ρητώς στην απαγόρευση της διάθεσης στην αγορά και της χρήσης σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα.
- 40 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 33 του κανονισμού 1107/2009, ο νομοθέτης της Ένωσης αφιέρωσε μια «ειδική διάταξη» του εν λόγω κανονισμού στους σπόρους που δέχονται επέμβαση με φυτοπροστατευτικά προϊόντα, και συγκεκριμένα το άρθρο 49 του κανονισμού αυτού. Κατά την παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου, εάν υφίστανται βάσιμες ανησυχίες ότι σπόροι που έχουν υποστεί επέμβαση με φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία έχουν λάβει άδεια για τη χρήση αυτή σε κράτος μέλος είναι πιθανό να αποτελέσουν σοβαρό κίνδυνο για την υγεία των ανθρώπων ή των ζώων ή για το περιβάλλον και ότι αυτός ο κίνδυνος δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί ικανοποιητικά με τα μέτρα που λαμβάνουν το ενδιαφερόμενο ή τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη, λαμβάνονται αμέσως μέτρα για τον περιορισμό ή την απαγόρευση της χρήσης ή/και της πώλησης των εν λόγω σπόρων.
- 41 Τα μέτρα που λαμβάνονται βάσει του άρθρου 49 του κανονισμού 1107/2009 αποτελούν επομένως ειδικά μέτρα τα οποία αφορούν τους σπόρους που έχουν υποστεί επεξεργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα. Πλην όμως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι από το γράμμα του άρθρου 53, παράγραφος 1, του κανονισμού 1107/2009 δεν προκύπτει ότι αυτό παρεκκλίνει από το άρθρο 49, παράγραφος 2, του κανονισμού ή από τα μέτρα που λαμβάνονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 49, παράγραφος 2, δεδομένου ότι το άρθρο 53, παράγραφος 1, αφορά μόνον το άρθρο 28 του κανονισμού.
- 42 Όσον αφορά, εν συνεχεία, το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 53, παράγραφος 1, του κανονισμού 1107/2009, επισημαίνεται ότι ο νομοθέτης της Ένωσης αναφέρεται, στην αιτιολογική σκέψη 32 του εν λόγω κανονισμού, στη δυνατότητα των κρατών μελών να χορηγούν, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, άδεια σε φυτοπροστατευτικά προϊόντα που δεν πληρούν τους όρους που προβλέπονται στον εν λόγω κανονισμό.
- 43 Μολονότι από την ανωτέρω αιτιολογική σκέψη προκύπτει ότι πρόθεση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν να επιτρέψει στα κράτη μέλη να χορηγούν άδειες σε φυτοπροστατευτικά προϊόντα ή, εν προκειμένω, σε σπόρους που έχουν υποστεί επεξεργασία με τέτοια προϊόντα, χωρίς να τηρούν τους όρους που προβλέπονται στον ίδιο ως άνω κανονισμό, η εν λόγω αιτιολογική σκέψη ουδόλως μαρτυρά τη βούληση του ενωσιακού νομοθέτη να επιτρέψει στα κράτη μέλη να παρεκκλίνουν από ρητή απαγόρευση όσον αφορά τέτοιους σπόρους.
- 44 Εξάλλου, επισημαίνεται ότι η ερμηνεία του άρθρου 53, παράγραφος 1, του κανονισμού 1107/2009 που έγινε δεκτή στη σκέψη 39 της παρούσας απόφασης επιρρωννύεται από την υποχρέωση των κρατών μελών, βάσει του άρθρου 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/128, να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την προώθηση της διαχείρισης επιβλαβών οργανισμών με χαμηλή εισροή γεωργικών φαρμάκων, δίνοντας προτεραιότητα, όπου αυτό είναι δυνατόν, σε μεθόδους χωρίς χημικά μέσα, ούτως ώστε οι επαγγελματίες χρήστες γεωργικών φαρμάκων να στραφούν σε πρακτικές και προϊόντα με τον χαμηλότερο δυνατό κίνδυνο για την υγεία του ανθρώπου και για το περιβάλλον, μεταξύ εκείνων που είναι διαθέσιμα για την αντιμετώπιση του ίδιου προβλήματος επιβλαβών οργανισμών.

- 45 Τέλος, επισημαίνεται ότι τα μέτρα απαγόρευσης που προβλέπονται στους εκτελεστικούς κανονισμούς 2018/784 και 2018/785 ελήφθησαν λόγω του ότι είναι ανάγκη να κατοχυρωθεί επίπεδο ασφάλειας και προστασίας σύμφωνα με το υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας των ζώων που επιδιώκεται εντός της Ένωσης, όπως διαλαμβάνεται στην αιτιολογική σκέψη 11 των εν λόγω κανονισμών.
- 46 Τέτοιες απαγορεύσεις ανταποκρίνονται επομένως στον σκοπό του κανονισμού 1107/2009, ο οποίος, όπως διευκρινίζεται στο άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 4, του εν λόγω κανονισμού και όπως εκτίθεται στην αιτιολογική σκέψη 8 αυτού, έγκειται, μεταξύ άλλων, στην εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας τόσο των ανθρώπων όσο και των ζώων καθώς και του περιβάλλοντος.
- 47 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι οι ως άνω διατάξεις στηρίζονται στην αρχή της προφύλαξης, η οποία αποτελεί ένα από τα θεμέλια της πολιτικής υψηλού επιπέδου προστασίας που ακολουθεί η Ένωση στον τομέα του περιβάλλοντος, σύμφωνα με το άρθρο 191, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι οι δραστικές ουσίες ή τα προϊόντα που διατίθενται στην αγορά δεν έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία των ανθρώπων ή των ζώων ή στο περιβάλλον.
- 48 Περαιτέρω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως εκτίθεται στην αιτιολογική σκέψη 24 του κανονισμού 1107/2009, οι διατάξεις που διέπουν την αδειοδότηση πρέπει να εξασφαλίζουν υψηλά επίπεδα προστασίας και ότι, ειδικότερα, κατά την αδειοδότηση φυτοπροστατευτικών προϊόντων, «θα πρέπει να δίνεται προτεραιότητα» στην προστασία της υγείας των ανθρώπων και των ζώων καθώς και του περιβάλλοντος σε σχέση με τη βελτίωση της φυτικής παραγωγής [βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 5ης Μαΐου 2022, R. εν R. (Γεωργική χρήση ενός μη αδειοδοτηθέντος προϊόντος), C-189/21, EU:C:2022:360, σκέψεις 42 και 43].
- 49 Συνεπώς, όπως διευκρινίζεται στην ως άνω αιτιολογική σκέψη, θα πρέπει να αποδεικνύεται, πριν από τη διάθεση των φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην αγορά, όχι μόνον ότι τα προϊόντα αυτά ωφελούν σαφώς τη φυτική παραγωγή, αλλά και, επιπλέον, ότι δεν έχουν επιβλαβείς επιδράσεις στην υγεία των ανθρώπων ή των ζώων.
- 50 Πλην όμως, μια ερμηνεία του άρθρου 53, παράγραφος 1, του κανονισμού 1107/2009 υπό την έννοια ότι επιτρέπει τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα, παρά το γεγονός ότι, κατόπιν αξιολόγησης εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων, έχει ληφθεί μέτρο ρητής απαγόρευσης της διάθεσης στην αγορά και της χρήσης τους, αφενός θα αντέβαινε στον σκοπό του εν λόγω κανονισμού, όπως αυτός υπενθυμίζεται στις σκέψεις 46 και 47 της παρούσας απόφασης. Αφετέρου, η ερμηνεία αυτή θα είχε ως αποτέλεσμα να δίνεται προτεραιότητα στη βελτίωση της φυτικής παραγωγής σε σχέση με την πρόληψη των κινδύνων για την υγεία των ανθρώπων και των ζώων και για το περιβάλλον τους οποίους θα μπορούσε να επιφέρει η χρήση των σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα και των οποίων η βλαβερότητα έχει αποδειχθεί, τούτο δε σε αντίθεση με τα εκτιθέμενα στη σκέψη 48 της παρούσας απόφασης.
- 51 Συναφώς, υπογραμμίζεται ότι η Επιτροπή λαμβάνει τα μέτρα απαγόρευσης, όπως αυτά που προβλέπονται στους εκτελεστικούς κανονισμούς 2018/784 και 2018/785, τηρώντας αυστηρές προϋποθέσεις, δεδομένου ότι οι σπόροι που έχουν υποστεί επεξεργασία με τέτοια φυτοπροστατευτικά προϊόντα είναι πιθανό να αποτελέσουν σοβαρό κίνδυνο για το περιβάλλον και για την υγεία των ανθρώπων ή των ζώων.

- 52 Πράγματι, όπως εκτίθεται στην αιτιολογική σκέψη 6 του εκτελεστικού κανονισμού 2018/784, η Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων εντόπισε ειδικότερα, όσον αφορά τις περισσότερες καλλιέργειες, υψηλούς άμεσους κινδύνους και υψηλούς χρόνιους κινδύνους για τις μέλισσες λόγω της χρήσης φυτοπροστατευτικών προϊόντων που περιέχουν τη δραστική ουσία κλοθειανιδίνη, ειδικότερα δε από την έκθεση μέσω σκόνης και από την κατανάλωση καταλοίπων σε μολυσμένη γύρη και νέκταρ. Η αιτιολογική σκέψη 13 του εκτελεστικού κανονισμού 2018/785 υπογραμμίζει επίσης τους κινδύνους για τις μέλισσες από σπόρους που έχουν υποστεί επεξεργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία περιέχουν την ουσία θειαμεθοξάνη.
- 53 Πρέπει, εξάλλου, να προστεθεί ότι η ερμηνεία που έγινε δεκτή για το άρθρο 53, παράγραφος 1, του κανονισμού 1107/2009 δεν ισχύει μόνο για τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία έχουν απαγορευτεί ρητώς με εκτελεστικούς κανονισμούς, εν προκειμένω δε για τη σπορά των εν λόγω σπόρων, αλλά επίσης και για τη διάθεση στην αγορά τέτοιων φυτοπροστατευτικών προϊόντων με σκοπό την επεξεργασία των εν λόγω σπόρων.
- 54 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 53, παράγραφος 1, του κανονισμού 1107/2009 έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει σε κράτος μέλος να χορηγεί άδεια για τη διάθεση στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων προοριζόμενων για την επεξεργασία σπόρων ούτε άδεια για τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με τα προϊόντα αυτά, εφόσον η διάθεση στην αγορά και η χρήση σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με τα εν λόγω προϊόντα έχουν ρητώς απαγορευτεί με εκτελεστικό κανονισμό.

Επί του τρίτου, του τέταρτου και του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος

- 55 Κατόπιν της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο, το τέταρτο και το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 56 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 53, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 1107/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, σχετικά με τη διάθεση φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην αγορά και την κατάργηση των οδηγιών 79/117/ΕΟΚ και 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου,

έχει την έννοια ότι:

δεν επιτρέπει σε κράτος μέλος να χορηγεί άδεια για τη διάθεση στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων προοριζόμενων για την επεξεργασία σπόρων ούτε άδεια για τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με τα

προϊόντα αυτά, εφόσον η διάθεση στην αγορά και η χρήση σπόρων που έχουν υποστεί επεξεργασία με τα εν λόγω προϊόντα έχουν ρητώς απαγορευτεί με εκτελεστικό κανονισμό.

(υπογραφές)